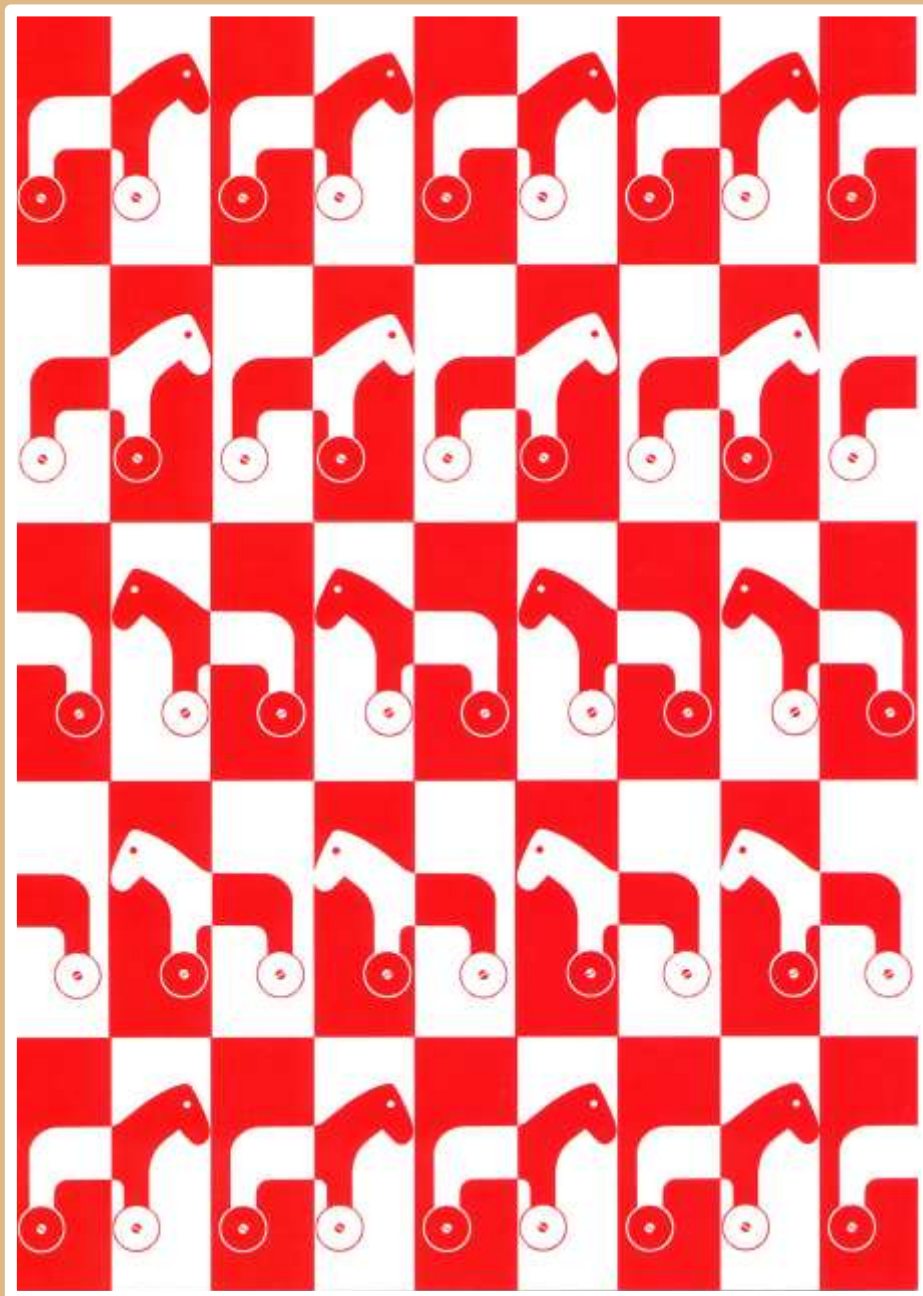


VATAS-POSTI

Vatasten sukuseura ry

Jäsenlehti n:o 10, lokakuu 2015





Ida Turusen piirros "Peikkojen ystävänpäivä",
mitä ilmeisimmin peikko murehtii yksinäisyyttään, kun prinsit ja prinsessat soittavat musiikkia ja ilakoivat.
Ida oli piirroksen tehdessään 6-vuotias Joensuun sukujuhlissa 2.8.2014.

Kannen kuva: Finnish wooden horse, design Arvo Vatanen

Takakannen kuva: Arvo Vatanen Jukka Hirvosen kuvaamana vuonna 2010

Lehteä toimittaa Vatasten sukuseuran tiedotusryhmä: Jukka Hirvonen, Aino Kurvinen, Anja Saura ja Anneli Saarinen

Painopaikka: Saimaprint Oy

Puheenjohtajan palsta

Kirjoitan tätä 28.9.2015

Taiteilija on poissa

Sukuseura sai perustamiskokoukseensa Arvo Vataselta useita ehdotuksia seuran logoksi. Saimme äänestää niistä haluamamme ja logomme sai ylivoimaisen enemmistön äänistä. Arvo antoi logon meille ilmaiseksi ja samoin sen käyttämisen jatkossa haluamallamme tavalla. Arvo jätti seuraamme pysyvän muiston logollaan taiteellisuudesta, lahjakkuudesta, anteliaisuudesta ja avuliaisuudesta.

Vatasten sukuseura haluaa esittää osanottonsa hänen läheisilleen poismenon johdosta.

Säästä voisi tietysti kirjoittaa, mutta eipä ole mukava sateisuutta, tuulisuutta ja kylmyyttä enää muistella. Kesä paransi kyllä kuvaansa elo- ja syyskuulla. On kyllä aika outoa, että elokuulla on ulkovesi lämpimillään. Mitä se Jaakko sinne veteen viskoo?

Onkos tätä kirjoittaessa nyt muutkaan asiat niin kehuttavia. On syöty ilmeisesti liikaa ja liian hyvää. Nyt pitäisi ryhtyä säästämään ja kovalla kädellä säästäen. Lisäksi Suomen väkiluku kasvaa satoja päivittäin syntyvyyden lisääntymättä. Eikä taida kaikki päästä töihin.

Jotakin hyvääkin. Luontoillan radioon pääsi mukaan juttuni sisiliskoista. Yksi radion vastaajista oli Vatasia täältä päin. Pääsin mainitsemaan sukuseuramme, vaikka se ei sisiliskoihin kuulukaan.

Meihin sukuseuralaisiin liittyen. Uusia jäseniä on mukaan liittynyt ja se on hyvä asia. Mutta, mutta jotain huonoakin. Jäsenvastaavan kertoman mukaan monet jäsenemme eivät ole maksaneet tämän vuoden jäsenmaksuaan. Onko syynä unohtus, toimintamme, liian kallis maksu vai päällä oleva taantuma.

Tiinumeronhan siinä maksaessa tarvitsee. Se on FI19 5047 0720 0361 48.

Hallituksen täytyy ottaa asia esille seuraavassa kokouksessaan peiliin katsoen.

Puheenjohtajalla on ollut ”rauhalliset” ajat, mutta kyllä seurassa toimitaan aktiivisesti siitä huolimatta. On minullakin ollut ohjelmaa terveyden kanssa. Kävin keväällä kaksi kertaa leikattavana. Liian nopeasti kotiin ja kohta takaisin parsimaan jälkiä. Nyt on omahoitajani saanut töitä kohta kaksi kuukautta ja vielä jatkuu. Ei tämän hoidon tarve vaarallista laatua ole, mutta aika inhoittava. Jos rakkauden tuli palaa surmuksessa, ei jälki ole toivottavaa, vaan aika kipeää. Niinpä se taitaa olla joskus sydäm-messäkin.

Mutta toimijistahan minun piti kertoa. Esim. tämä käsissäsi oleva lehti on teettänyt paljon tunteja tiedotusryhmälle, sukututkijat ovat kaivelleet vanhoja asioita todella ahkerasti, oikein vanhoista yhteyksistämme valmistuu kohta selvitys käyttööme ja DNA-henkilömme on tehnyt töitä meidän todella vanhoista liikkeistä. Seuraavan sukujuhnamme valmisteluryhmä on ollut tehokas tutustumalla juhlapaikkaan ja sen mahdollisuuksiin ja tietysti ohjelmaan. Kaikkia näissä mukana olleet ansaitsevat kiitoksemme uhrautuvasta työstään meidän hyväksemme.

Yhdestä asiasta kirjasuunnitelmaan liittyen muistutan taas kaikkia. Kirjaan sukumme täydellisten tietojen saamiseksi olisi ehdottoman tärkeää saada kaikilta perhelomake tietoineen ja lupineen. Jos sinä, tai sinun tuttavasi ei ole lomaketta vielä täyttänyt, toimithan niin, että tämä puute poistuu. Lomakkeen nettisivuiltamme, www.vataset.org, saat.

Siirtykäämme nyt odottamaan tulevaa talvikautta ja sen tuomia ilmoja. Yksi lienee kyllä aivan varmaa, lunta saamme nähdä joko enemmän tai vähemmän.

Joulupukinkin nähnee moni ja samoin lahjoja joko enemmän tai vähemmän.

Hyvää talven aikaa, Joulua ja Uutta vuotta haluan toivottaa kaikille teille.

Kyösti Vatanen

Väinö J. Vatanen, sanomalehtimies ja kirjailija

Kiittämättömyyden sanotaan olevan maailman palkka. Tämän sai toimittaja ja kirjailija **Väinö Johannes Vatanen** kokea. Jo ennen sotia ja sodan aikana hän oli tunnettu hahmo kirjaltajana, sanomalehtimiehenä ja radion sotatilannekatsausten tekijänä, mutta joutui sodan hyökyaaltojen ja poliittisten myrskyjen vuoksi maanpakoon perheineen Ruotsiin vuonna 1944, missä hän eli miltei kuolemaansa asti.

Hän koki värikkään ja monivaiheisen uran, syntyi Lappeessa 6.12.1900. Hänen vanhempansa olivat kauppias **Armas Eemil Vatanen** ja **Helena Mikkola**. Ylioppilaaksi Väinö kirjoitti v. 1920 ja oli sen vuoden ylioppilaista kärjessä.



Hän opiskeli Helsingin yliopistossa muun muassa historiaa, vieraita kieliä, valtiotiedettä ja kansantaloutta. Venäjää hän osasi jo kouluajoilta. Mutta häntä kiehoi ja houkutteli myös yrittää runoilijan kaitaa polkua. Hänen julkaisemattomat runonsa Eino Leinon tyyliin – jolta hän sai kiitosta – ovat tunteellisia ja koskettavia.

Häntä kiinnostivat myös toiset maat ja mantereet, niiden historia ja luonto. Hän kävi varhain Etiopiassakin, missä sai työtarjoituksen Negus (keisari) Haile Selassielta, mutta siihen mennessä hän oli jo tavannut tulevan vaimonsa, Hilja Hassisen. Hän ei halunnut muuttaa sinne, joten työ raukesi, ja Väinö palasi Suomeen – varmaan onnen lykky, koska Benito Mussolinin Italia valloitti maan 1930-luvun puolivälissä.

Runoilijan elämästä ei tullut mitään – hän ja Hilja menivät naimisiin ja saivat neljä lasta: tyttäret **Oili**, **Hilkka** ja **Anneli** (joista Oili on kuollut) ja



poika **Osmo**. Isästä tuli sanomalehtimies; jokapäiväinen leipä piti panna pöydälle.

Väinö Vatasen ura alkoi jo Viipurissa, ja siellä hän ryhtyi ”Maakansan” palvelukseen, muutti Helsinkiin lukemaan, mutta sai työpaikan ”Tampereen Aamulehdessä”.

Hän oli selvänäköinen eikä antanut rauhoittavien äänten hiljentää vaistojaan todellisuuden sanellessa tulevaisuuden ehtoja. Jo vuonna 1933 hän varoitti sodan syntyvän Hitlerin valtaan nousun jälkeen. Häntä arvosteltiin erittäin paljon – useimmat uskoivat Suomen joka tapauksessa jäävän konfliktien ulkopuolelle koska Neuvostoliitonkin kanssa oli solmittu hyökkäämättömyyssopimus...

Hän toimitti myös vuosina 1937-1945 alipäällystön lehteä ”Asemies” ja Saksaan päin kallistuvaa aikakausilehteä ”Suomen Tie” vuosina 1940-1942, mutta erosi tehtävästään.

Vuosina 1929-1939 Väinö työskenteli ”Uuden Suomen” ulkomaantoimituksessa. Tässä tehtävässä hän matkusti laajalti seitsemänä vuotena ulkomailla, muun muassa vuonna 1934 Neuvostoliitossa; Baltiassa, Saksassa, Turkissa,

Italiassa, Balkanilla ja Keski-idässä. Hän tapasi monia maiden johtajia ja mahtimiehiä, mutta myös sellaisia tekijöitä kuin sionistiliikkeen johtomiehen Chaim Weizmannin.

Lisäksi hän ehti kirjoittaa rivin kirjoja jo ennen sotia, ja lisää syntyi sodankin aikana – katso ruutua, missä kirjoista on tiivistelmät.

Väinö valittiin Suomen Sanomalehtimiesten Liiton hallituksen jäseneksi.

Talvisodan aikana tekemistään palveluksista Mannerheim myönsi hänelle toisen luokan vapaudenmitalin.

Tunnetuimmaksi hän kuitenkin tuli jatkosodan aikana, jolloin hän teki useita viikottaisia sotatilannekatsauksia Yle:lle.

”Seura” kommentoi hänen katsauksiaan:

-Suomen kansa tuntee erinomaisen hyvin V.J. Vatasen mestarillisen sotatilannekatsauksien laatijana ja esittäjänä. Hänen sointuva, hieman värähtävä, nouseva ja laskeva äänensä kajahtaa niin kovin tuttuna ...Vatanen tuo meille kiihottomasti ja puolueettomasti koko sodan kourissa kamppailevan maailman. Hän ei salaile mitään, ei vihjaile eikä ennustele, vaan yksinkertaisesti toteaa minkälainen sotatilanne ...kulloinkin on.

Hän tuli tunnetuksi jopa ulkomailla – lähinnä Moskovan radiossa, missä evakkokommunisti Armas Äikiä sätii häntä piikkilankaisin sanoin.

Tälläkin oli merkityksensä kesällä 1944 ja syksyllä sen jälkeen. Aselepo merkitsi jyrkkää ulko- ja sisäpoliittista suunnanvaihtoa; Väinö Vatanen ei suinkaan ollut kansallissosialisti, mutta selvä antikommunisti. Hänen toimintansa näkyi ja kuului. Tämä oli se ajankohta jolloin lupaava ura loppui kuin seinään.

Jo talvisodan jälkeen ulkoministeri Molotov oli kiinnittänyt huomiota neuvostovastaiseen

kirjallisuuteen Suomessa. Suomen ja Neuvostoliiton välisen jatkosodan päätyttyä 19.9.1944, solmitun välirauhansopimuksen nojalla 16.10.1944 tuli kirjakaupoille ja kirjastoille Suomen ulkoasiainministeriöltä käskykirje. Sen mukaan ”Kaikki kirjat, aikakauskirjat ja muut painotuotteet, joiden sisältö on tähdätty Neuvostoliiton etuja vastaan, poistetaan viipymättä kaupasta ja kirjastokäytöstä”. (Kai Ekholm: kielletyt kirjat 1944-1946. Ekholm on Kansalliskirjaston johtaja, joka on tutkinut nimenomaan tätä aihetta). Kirjastot veloitettiin poistamaan kirjat. Kirjastot ratkaisivat asian usein niin, että kirjat pantiin lukon taakse varastoon. Sieltä ne saattoivat löytyä kymmenienkin vuosien kuluttua. Suomen Kustannusyhdistys käski kirjakauppoja poistamaan nimetyt, luetteloksi kootut teokset myynnistä.

Nootin perusteella Väinön tuotanto hävisi yleisön saatavilta, joskin monta teosta lienee joutunut piiloon. Eräs tärkeä syy takavarikkoihin lienee ollut Johannes Öhquistin kirja ”Kolmas valtakunta,” (katso ruutua) jonka Väinö Vatanen oli kääntänyt. Kirja sisälsi etupäässä Hitlerin Saksan johtomiesten kirjoittamia kappaleita valtakunnan ideologiasta ja järjestelmästä.

Toinen kirja, joka ärsytti venäläisiä, oli ”Kriisien ja sodan maailma”, josta ilmestyi sodan aikana kaksi osaa. Kun liittoutuneiden valvontakomissio kenraalievosti Andrei Ždanovin johdolla oli asettunut Helsingin hotelli Torniin, kolmas osa oli olemassa oikovedoksena, eikä ehtinyt painoon.

Oikovedos on olemassa ja sen kertomus loppuu noin 1943-1944, jolloin sodan lopputulos oli ylen selvä.

Väinön toiminta sodan aikana – ja ehkä aikaisemminkin osoittama antikommunistinen asenne – koitui kuitenkin vaaralliseksi. Muutama harva kansalainen kyyditettiin Gulagiin ja Väinö Vatanen on voinut olla tämän uhan alla.

Vuonna 1944 tapahtuvien suurpommitusten aikana perhe lähetettiin kesämökille Karjalohjalla

– jo sitä ennen perhe risteili Suomessa uhan kasvaessa muun muassa Ikaalisilla ja Kaulirannalla, missä asui sukulaisia. Väinö jäi Helsinkiin, mutta pommitusten kiihtyessä hän lähetti perheen Kaulirantaan Tornionjoella. Sukulainen lähetti sähkösanoman Väinölle Vataselle, että Hilja oli vakavasti sairas. Se oli edellytys matkustusluvalle ja hän otti viimeisen mahdollisen junan pohjoiseen VALPO kintereillä.

Siellä perhe ja muutama sukulainen soutivat Tornionjoen poikki Ruotsin puolelle, missä heidät sijoitettiin Sävarin pakolaiskeskukseen ja sieltä edelleen eri perheisiin.

Kielitaitonsa avulla Väinö Vatanen sai paikan Uumajan paikallislehdestä *Västerbottens-Kurirenista*, jonka päätoimittaja henkilökohtaisesti auttoi häntä muokkaamaan ruotsin kieltään sujuvaksi. Perhe sai verraten nopeasti asunnon Uumajasta viipyen siellä kolmisen vuotta, jonka jälkeen muutto tuli Tukholmaan. Siellä hän sai paikan ulkopoliittisena asiantuntijana tietotoimistossa *Högerpressens Nyhetsbyrå* (Ruotsin Kokoomuslehdistön uutistoimisto), mutta rupesi myös Hiljan kehotuksesta kirjoittamaan tarinoita luonnosta ja eläimistä, aiheita joista hän intohimoisesti luki ja joita tutki. Se heijastui kesämökillä, missä hän kalasteli, asetteli kaloille turoja läheiseen lahteen, istutti peltoon pensaita, puita ja vihanneksia. Kesämökille perhe palasi joka kesä vuodesta 1949 arveltuaan että Suomen asema oli varmistettu kommunistien hulinoinnin jälkeen.

Karjalohja oli keidas missä hän sai levätä. Siellä hän jätti ulkomaailman tontin ulkopuolelle eikä paljon viitsinyt seurata sen edesottamuksia. Lukuseurana olivat hänen rakastamansa salapoliisiromaanit, missä ”Seuran” mukaan piti tapahtua ”ehdottomasti murhia”.

Viisikymmentäluvun loppupuolella hän ja Hilja ostivat huoneiston Helsingin Etelä-Kaarelan

lähiöstä. Osake toimi perheen keskuksena, sillä lapset olivat hajaantuneet ympäri maailmaa. Pari tytärtä eli Yhdysvalloissa, kolmas Ruotsissa ja poika Tukholmassa.

Terveytensä ei kuitenkaan ollut erityisen hyvä. Hän sai pari halvauskohtausta, joista toinen kaatoi hänet vuonna 1961 Helsingissä. Hilja jäi asumaan Helsinkiin, missä hän kuoli vuonna 2002 päivälleen sadan vuoden iässä.

Pöydällä asunnossa Helsingissä seisoivat valokuva perheestä. Sen suojapahvin taakse Väinö Vatanen oli piilottanut rakkausrunon Hiljalle. He pitivät yhtä, ja hän takasi perheen talouden uutteralla työllä – Tukholmassakin hän teki iltaisin ylimääräisiä juttuja ja katsauksia sekä ”Aamulehdelle” että ”Uudelle Suomelle”. Varjopuoli oli tietenkin lapsille kanssakäymisen puute isänsä kanssa, mutta sellainen oli filosofia siihen aikaan.

”Seurakin” huomioi, että Väinö Vatanen oli henkilökohtaisesti tuttu ”verraten suppeassa piirissä”.

Kirjoittaja esitteli sitten lukijoille hänet näin:

– Sanon suoraan, että tyyppinä Vatanen tuntuu sangen kuivalta herralta – anteeksi vain, veli Vatanen! Hän on tuollainen pitkänhuiskea, vaalea mies, joka vilahtaa ohitsemme usein huomaamatta. Silmät ovat siniharmaat ja älykkäät. Polttaa tupakkaa ehkä liiankin paljon, mutta alkoholia käyttää järkevästi. Hänen mieliruokansa on kaikkien Vihtorien mieliruoka, nimittäin lammaskaali, mutta hän väittää kivenkovaan ettei silti ole mikään Vihtori.

Tuskin. Ja jokaisella meistä on tehtävä täällä - ja hän täytti omansa kaiken kaikkiaan erittäin hyvin.



Kesänviettoa Karjalohjan kesämökiltä v. 1943, tyttäret Oili 12 v. ja Hilikka 10 v. Helsingin pommitusten aikana v. 1944 alkaen perhe oli siellä evakossa, jonka jälkeen siirtyivät joksikin aikaa Tornion jokilaakson Kaulirantaan, josta sitten iltamyöhään pimeällä Ruotsin puolelle.



Perhekuva mahdollisesti Väinön 40-vuotissyntymäpäivän aikoihin v. 1940. Väinö, Hilja ja vanhimmat tyttäret.



Väinön nuorin veli, Reino Vatanen.



Väinö ja Reino Vatasen vanhempien kauppa ” Osuusliike Onni”
Vainikkalassa 1937.

JULKAISUT

Väinö Vatasen tärkein teos on *Kriisien ja sodan maailma, jota ehdittiin julkaista kaksi osaa (kolmas on vielä olemassa, joskin oikovedoksena)*. Ensimmäinen osa. *Maailman tapahtumat vv. 1936 – 1940*. – Otava 1942 ja *Kriisien ja sodan maailma. Toinen osa. Maailman tapahtumat vv. 1940 – 1942*. – Otava 1943. Nämä ovat ilman muuta hänen huomattavimmat teokset. Kirjat muodostavat jatkon hänen aikaisemmin käänntämilleen kirjoille, joiden tekijä on norjalainen Christensen.

Ensimmäinen osa alkaa kuvauksella Hitlerin valtaan noususta ja loppuu vuonna 1940 Baltian maiden sovjetisoinnilla. Toinen osa kuvaa alussa Ranskan tappion ja loppuu vuonna 1943 liittoutuneiden mairinnouseen Pohjois-Afrikkaan. Kolmas osa loppuu 1944.

Sarjan *Saksan satureita* julkaisi Otava vuonna 1941. Väinö Vatanen kuvaa lyhyesti kymmenen saksalaisen kenraalin elämäkerran. Herrat olivat tuolloin kovasti esillä lehdistössä. Heistä **Nikolaus von Falkenhorst** toimi Lapissa toimivan saksalaisen armeijan komentajana, **Eduard Dietl** oli hänen seuraajansa. Pohjois-Suomen väestö piti hänestä, vaikka hän olikin vakaumuksellinen kansallissosialisti.

Väinön kuvaus **Erwin Rommelista** on mielenkiintoinen. Rommel tuli Afrikan sodassa tunnetuksi ”erämaan kettuna”, jota hänen vastustajansakin kunnioittivat. Hitler murhautti hänet vuonna 1944 salaliittolaisena.

Sarja jatkui kirjoilla *Ukrainan valloittaja ja Pietarin ja Moskovan piirittäjät*. – Otava 1942. Kirja sisältää lyhyitä kuvauksia kymmenestä saksalaisesta kenraalista. Kymmenestä nimestä taidetaan nykyisin lähinnä muistaa kenraali Gerd von Rundstedt ja puolustusvoimien rakennusjärjestön komentaja Fritz Todt.

Vuonna 1933 hän kirjoitti kaksi kirjaa:

Kuninkaantekijä. T.E. Lawrence —Arabian vapaustaistelun sankari. – Gummerus 1933. Väinö Vatanen kertoo, miten englantilainen arkeologi onnistui ensimmäisen maailmansodan aikana kokoamaan erämaan heimojen pojista vastarintaliikkeen Turkkiä vastaan.

Adolf Hitler. Saksan kansallissosialismin luoja ja hänen liikkeensä. – Gummerus 1933. Väinö Vatasen kuvaus osui juuri Hitlerin valtaan nousun aikaan. Vatanen suhtautuu kriittisesti Hitlerin ”Taisteluni”-kirjaan ja selittää Hitlerin tavoitteita. Vatanen päättää teoksensa pessimistiseen arvioon maailman tilanteesta.

Pari vuotta myöhemmin tuli *Abessinia. Musta keisarikunta.* – Otava 1935. Väinö Vatanen kirjoittaa tilanteesta, jossa Italian diktaattori Benito Mussolini valmistelee hyökkäystä Etiopiaan. Vatasen myötätunto on Etiopian kansan puolella. Hän ennustaa fasismin ja bolševismin yhteentörmäyksen johtavan maailmansotaan.

Väinö Vatanen oli myös ahkera kirjojen kääntäjä. Suurimpia on norjalaisen Christian A. R. Christensenin kirjat nimeltä *Maailman tapahtumat eilen ja tänään. Oman aikamme historia.* – Otava 1936-1937, toinen painos 1943-1945. Kolmiosainen teossarja päättyi 1930-luvun puoleen väliin.

Muita käännösteoksia:

Axel Wenner-Gren: *Vetoomus jokaiseen.* – Otava 1937. Wenner-Gren oli suurliikemies, joka perusti Electroluxin. Wenner-Gren puolustaa pohjoismaista yhteiskuntajärjestystä ja demokratiaa diktatuuria vastaan.

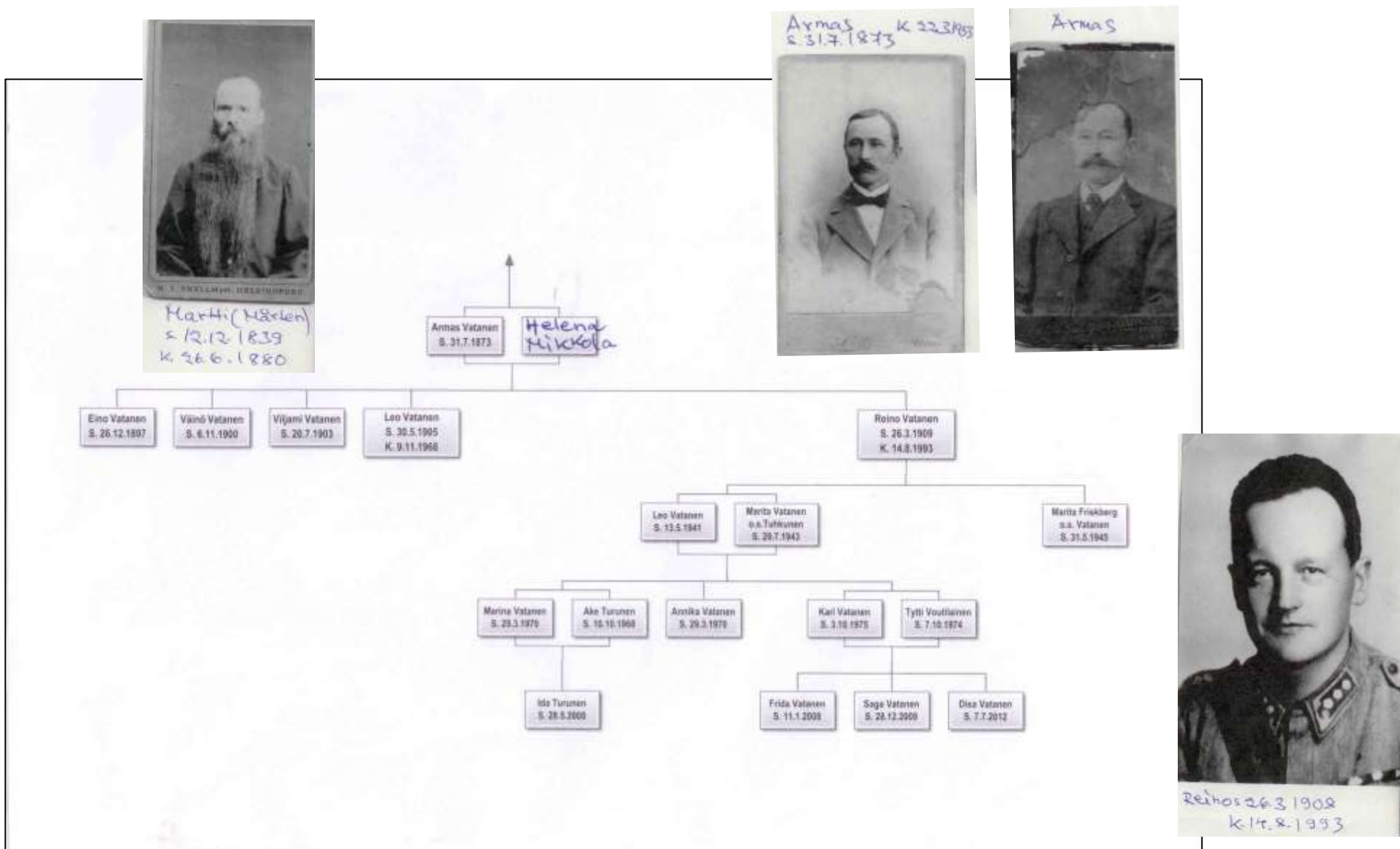
Essad Bey: *Stalinin sisäinen sota. Punainen kumous syö omat lapsensa.* – Otava 1938. Kirja on ilmeisen asiantunteva kuvaus Stalinin suuresta puhdistuksesta, joka tuhosi bolševikkien vanhan kaartin ja puna-armeijan johdon. Essad Bey oli peitenimi ja kirjoittaja livahti Saksasta ja säästyi keskitysleirin kauhulta.

Johannes Öhquist: *Kolmas valtakunta: Kansallissosialismin synty, taisteluvuodet, maailmankatsomus ja yhteiskunta.* – Otava 1938. Öhquist oli suomalainen kielitieteilijä ja Saksan ystävä niin hyvässä kuin pahassakin. Kirjan kannessa on iso hakaristi. Öhquistin kirja pääsi kiellettyjen kirjojen luettelon kanteen.

Osmo Vatanen

Anssi Saura





Tässä kaaviossa Armas ja Helena Vatanen lapsista on tarkimmat tiedot Reinon jälkipolvista. - Armaksen isä oli Martti, s. 1839.

Vatas-tutkimuksen ja tutkijan esittely

Vatasten suvun alkujuuret ovat Rantasalmen Keriharjun neljänneksessä eli nykyisen Varkauden kaupungin lähetyvillä. Vatasilla oli asiakirjojen alkaessa 1540-luvulla kolme taloa joita kaikkia verotettiin Rantasalmen Keriharjun neljänneksessä. Kaksi taloista oli kuudennessa kymmenenskunnassa ja yksi viidennessä kymmenenskunnassa. Tässä oli alkuvaiheet Vatasten suvulle ja tältä alueelta suku levisi myöhemmin savolaisen asutusliikkeen myötä etenkin pohjoisempaan Savoan ja Pohjois-Karjalaan.

Vatasista otetun isälinjaisen Y-kromosomin DNA-testin perusteella Vataset kuuluvat idästä tullesean N-haploryhmään ja sen savolaiseen haaraan. Oletettavasti Vatasen nimi onkin syntynyt tuolla Rantasalmen ja Joroisten seudulla sillä muualla nimeä ei esiinny. Myös Vatasten lähimmät DNA-sukulaiset löytyvät saman seudun suvuista.

Tein keväällä Vatasten sukuseuran kanssa sopimuksen Vatasten varhaisvaiheiden tutkimuksesta jossa selvitän paitsi sukuhaarojen varhaisimpia vaiheita 1540-luvulta lähtien mutta myös yhdistän sukuhaarojen ”levällään olevia lankoja” toisiinsa. Tutkimuksessa tulee olemaan mukana myös Vatasten DNA-tulosten analysoinnit.

Aiemmat tutkimukset Vatasten alkuvaiheista ovat olleet poimintoja sieltä ja täältä. Nyt käyn kaikki lähteet vuosi vuodelta läpi jotta ehjä kokonaiskuva Vatasten suvun leviämisestä ja

sukuhaarojen erkanemisesta tulee selville. Kaikilla suvuilla ja sukuseuroilla tulee ehdottomasti olla alkujuuret selvillä, tietenkin käytettävissä olevien lähteiden puitteissa, jotta kaikki sukuhaarat tietävät juurensa ja yhteydet muihin sukuhaaroihin. Vaikeissa tapauksissa, jos asiakirjoja ei ole käytettävissä, DNA-tutkimus on ratkaiseva apu jonka olen voinut todeta aiemmin toteuttamissani tutkimusprojekteissa.

Olen erikoistunut itäsuomalaisten sukujen 1500-1600-lukujen tutkimukseen. Sukututkimuksen aloitin jo poikkeuksellisen nuorena, 18-vuotiaana, viime vuosituhannen lopulla. Palava kiinnostus sukujuuriin oli saanut alkunsa jo lapsena. Sukututkimus veikin minut opiskelemaan historiaa Joensuun yliopistoon josta valmistuin Suomen historian maisteriksi keväällä 2006. Työuraa olen tehnyt arkistoalalla, sota-arkistoprojektissa, mutta sukututkimus on ollut harrastus ja sivutyö koko ajan. Tavoitteenani on että saan tehtyä sukututkimuksesta tulevaisuudessa päätoimisen ammatin. Tälle alalle minulla paljon annettavaa mutta myös uudenalainen näkemys ja intohimo tutkimukseen.

Sukuhistoriastaan kiinnostuneet voivat ottaa minuun yhteyttä Vatasten tai muidenkin sukujen asioissa tai DNA-tutkimuksen tiimoilta.

Mikkelissä 4.10.2015

Ari Kolehmainen

FM, sukututkija

SEIJA SEPPIEN SUVUSTA

Piippolassa asuva Seija Hankonen os. Vatanen on kuuluisaa Vatasten seppiä sukua. Hänen vaarinsa Juho Vatanen oli taitava aseseppä, jonka luo tultiin satojen kilometrien päästäkin. Raudan sijaan Seija on takonut lukuinnostusta piipposten mieliin yli 50 vuoden ajan. Hän aloitti kirjastotyöuransa 17 – vuotiaana opiskelijana ja jäi siitä työstä eläkkeelle vuonna 2008. Seija on myös Pentti Haanpään seuran sihteeri ja museon perustaja.

Juho (Johannes) Vatanen syntyi savolaiseen seppiä sukuun 3.12.1881. Hänen isänsä Juhana Vatanen oli ollut viides sepän ammattia harjoittava takoja. Myös Juhosta kehittyi taitava raudan käsittelijä. Hän rakastui Jokitalon talon tyttäreeseen Sofiaan, jota ei olisi annettu köyhälle sepälle. Tunteet olivat kuitenkin molemminpuoliset, joten töiden loputtua Salahmin rautaruukilla lähti nuoripari ajelemaan kohti Oulua.

Ajomatka oli silloisilla kulkupeleillä pitkä ja he pysähtyivät Piippolan Kangaskylään kysymään kattoa päidensä päälle. Yösijan lisäksi Juholle tarjottiin myös töitä. Niin haudattiin suunnitelma Ouluun menosta. Mukana olleet lehmä ja lammas pääsivät talon navettaan ja vastapalveluksena Sofia auttoi karjakkoa lypsämisessä. Mielessä siinsi kuitenkin oma tupa ja oma lupa.

Vatasen nuoripari asettui Piippolan kirkonkylälle. Leskelään ja nelostielle johtavan tien varrelta he saivat ostaa maata useampia hehtaareja. Ensimmäinen rakennettiin paja aivan tien viereen. Seuraavaksi saatiin ostaa kahden huoneen torppa, joka siirrettiin tien toiselle puolelle piiskauspetäjän viereen.

Papeilla oli aikoinaan kova työ pitää kansa kurissa ja herran nuhteessa. Yksi rangaistusmenetelmä oli jalkapuu, jossa joutui istumaan koko seurakunnan pilkattavana. Vuonna 1734 määrättiin laissa käyttöön otettavaksi raipparangaistus. Piippolassa rangaistus pantiin toimeen tässä myöhemmin Vatasen talona tunnetun pihassa. Piiskattava sidottiin käsistään mäntyyn ja määrätty toimitusmies iski raipoilla tuomitun selkään, miehille enintään 40 ja naisille enintään 30 raipaniskua. Raipparangaistus jäi pois käytöstä 1800-luvun lopussa. Piippolassa viimeinen piiskaus on toimitettu v. 1886, jolloin rangaistuksen sai eräs jauhovarkaissa käynyt

kylän emäntä. Ohikulkija oli kysynyt, kuka hullu se siellä aitassa pimeään yöaikaan on? Luvattomissa puuhissa ollut nainen oli yrittänyt matkia aitan omistavan emännän ääntä ja vastannut, että kukas muu kuin emäntäpä emäntä, eikä mikään huuhkaja. Mutta niin vain päivän valjettua asia oli selvinnyt ja jauhojen varas saanut rangaistuksensa. Juho Vatanen muutti perheineen paikalle v. 1910 vain parikymmentä vuotta viimeisen piiskauksen toimeenpanon jälkeen. Vatasten aikaan paikalla hakattiin kuitenkin vain rautaa, ei ihmisiä.



Seijan isovanhempien pihassa komeileva vanha piiskauspetäjä, jossa kansa kärsi raipparangaistuksiaan.

Juholla oli tapana sanoa: Voi tuota äitiä, kun sillä on aina kiire. Rauhallinen mies tarvitsi reippaan tekevä emännän. Sofia olikin monessa asiassa taitava. Sepälläkin riitti töitä, koska kaikki työt tehtiin käsin ja työkalut tarvitsivat kunnostusta ja teroitusta. Puheliaana ja leikkisänä miehenä Juho jutteli kaikkien sisään pistäytyjien kanssa. Kaikki kävijät eivät kuitenkaan olleet mieleen. Kerran

seppä näki ikkunasta kauempaa tiellä tulevan henkilön ja kuumensi äkkiä ahjossa jonkin erikoisen näköisen esineen ja heitti sen sitten pajan maalattialle. Tulija tietenkin tarttui esineeseen. Monella kävijällä oli varmasti kielenkannat löyhässä, mutta luultavasti tältä kätensä polttajalta tuli erityisen pitkästi painokelvotonta asiaa.

Juhosta tuli erityisesti taitava aseseppä, jonka luokse miehet tulivat satojen kilometrien päästä teettämään tai korjauttamaan asetta. Kauempaa tulleet myös majoitettiin pirtin lattialle, jos pyssyssä oli enemmänkin kunnostamista. Aseita tuli korjattavaksi myös postin kautta. Erään kerran pakettia avattaessa ase laukesi. Ihmisvahinkoja ei onneksi tapahtunut, mutta kamarin ikkunan lasit jouduttiin uusimaan. Sen jälkeen Juho avasi postissa tulleet paketit aina ulkona pajan takana.

Juholle ja Sofialle syntyi yksitoista lasta, joista vanhimman lapsen Alfredin jälkeen kolme seuraavaksi syntyneitä kuolivat pieninä. Juho - isä oli aikoinaan harrastanut kilpahiihtoa ja lapset, varsinkin Veikko jatkoivat perinnettä. Veikolla oli jo neljä kiinnitystä palkintona olleeseen seinäkelloon. Viidellä voitolla olisi kello vaihtanut omistajaa. Syttyi toinen maailmansota ja hupihiihdot loppuivat moneksi vuodeksi. Sodan jälkeen joku toinen sai kellon omakseen.

Veikko haavoittui talvisodassa. Jatkosodan aikana hän kävi autokoulun ja toimi herrojen autonkuljettajana. Veikko oli löytänyt elämäkumppanikseen Aino Karjalaisen ja heidät vihittiin 1938. Kuitenkin vasta lähes kymmentä vuotta myöhemmin heillä oli mahdollisuus muuttaa kahden tyttärensä kanssa omaan kotiin. Rauta taipui myös Veikon vasaran alla moniin muotoihin ja sepän taitoja tarvittiin elämässä useita kertoja. Elämän päätepiste tuli suvun tämän haaran viimeiselle raudan salaisuudet taitavalle sepälle toukokuussa 1989. Aino-puoliso oli nukkunut pois vain yhdeksän päivää aikaisemmin.

Elämän mittainen sijaisuus

Toinen Veikon ja Ainon tyttäristä, Seija meni 17-vuotiaana koululaisena kahdeksi viikoksi

kirjastonhoitajan sairausloman sijaiseksi. Pestistä tulikin pitkä, koko työuran mittainen. Matkan varrella hän suoritti asiaankuuluvat tutkinnot ja tuli piipposille tutuksi. Vuonna 2005 hän sai kotiseutuneuvoksen arvonimen.

-Minä en valinnut työtä, vaan työ valitsi minut, Seija toteaa.

Seija oppi tuntemaan lukijoiden kiinnostuksen kohteet ja osasi suunnitella kullekin sopivia kirjoja. Kansa tunsi Seijan ja Seija tunsi kansan. Piippolan kirjasto on maan vanhimpia, perustettu jo 1850-luvulla ja keikkuikin pitkään maan lainaustilastojen kärjessä.

Seijalla oli intoa ja halua myös tallentaa piippolalaisen kirjailijan, Pentti Haanpään historiaa. Pentin tytär, Elsa Haanpää oli säästänyt isänsä tavaroita ja papereita ja ilmoittanut, että haluaa aineiston jäävän hänen jälkeensä Pentti Haanpään seuran haltuun. Pentti Haanpään seura siirtyi vuonna 1983 Oulusta Piippolaan ja Seija on toiminut siitä lähtien seuran sihteerinä. Museo perustettiin kirjaston yhteyteen.

-Museo -nimen käytön tultua mahdolliseksi, sanoin, että koko elämäni olen opiskellut Pentti Haanpäästä. Museo ja Pentti Haanpää on minun graduni.



Pentti Haanpää-museo on Seijan intohimoinen harrastus.

Haanpää aineiston kerääminen on ollut mieluinen harrastus niin Seijalle kuin hänen miehelleen Tapani Hankoselle. Pariskunta on istunut lukemattomia tunteja lajitellen Haanpää -aineistoa.

-Ilman Tapania tämä kaikki ei olisi ollut mitenkään mahdollista toteuttaa, Seija kiittelee puolisoaan.

Museoon aineisto on saatu kauniisti esillä ja on myös tulevien sukupolvien tarkasteltavissa. Erilaisten artikkelien määrä on lähes lukematon: lehtileikkeitä, valokuvia sekä päiväkirja-, tilikirja- ja tilastomerkinnoilla täytettyjä vihkoja. Shakkipelikuponkeja, novellien käsikirjoitettuja käsikirjoituksia. Sukulaisten ja tuttavien nauhoitettuja muistelmia edesmenneestä kirjailijasta. Jäsenkirjat ja Kiinan-matkaan liittyvät dokumentit. Koirannahkakinttaat, kaupunkisalkku ja sotareppu. Julkaistut teokset. Monenlaista koti-irtaimistoa gramofonista ja kirjoituskoneesta lähtien.

Pentti Haanpään museo on avoinna aina kun Piippolan kirjasto on auki. Pyydettyessä Seija Hankonen tulee avaamaan ovet vierailijoille myös muulloin. Varsinkin kesäisin museossa käy usein ulkopaikkakuntalaisia, Haanpään tuotantoon vihkiytyneitä.

Yhteiskuntakriitikko Haanpää

Tänä syksynä tulee kuluneeksi 110 vuotta Pentti Haanpään syntymästä ja 60 vuotta hänen kuolemastaan. Haanpäältä julkaistiin hänen elinaikanaan kaksitoista juttukokoelmaa ja kahdeksan romaania. Hänen kertomustensa pääaiheita ovat ajankohtaiset yhteiskunnalliset ilmiöt, luonto, poikkeusyksilöt ja sota. Haanpää oli lyhyen kertomuksen mestari. Häntä pidetään suomalaisen novellinkerronnan ja rakenteen merkittävänä kehittäjänä. Esikoiskirja herätti ihastusta arvostelijoissa, joista osa julisti Haanpään uudeksi Aleksis Kiveksi. Kirjailija, runoilija Paavo Haavikko meni arvioissaan vielä pidemmälle. Hänen mielestään vain kaksi suomalaista kirjailijaa ansaitsee muistopatsaan: Aleksis Kivi ja Pentti Haanpää.

Suuret kaupungit eivät olleet Haanpäätä varten, hän kävi Helsingissä vain harvoin. Pääkaupunki oli kaiken lisäksi hänen näkökulmastaan myös hyvin syrjässä Piippolasta. Haanpää on ennen muuta novellikirjailija. Tutustuminen hänen juttuihinsa alkaa luontevasti teoksesta Jutut, johon on koottu tekijän itsensä valikoimia novelleja.



Pentti Haanpään kesämökki Korpelainen on tullut Seijalle vuosien mittaan hyvin tutuksi.

Pentti Haanpää asui koko ikänsä Piippolassa, mutta kierteli Suomea ristiin rastiin. Kesäpaikka Korpelainen Iso – Lamujärven rantamilla oli hänelle hyvin tärkeä paikka, jonne hän halusi myös tulla haudatuksi. Pentti Haanpää hukkui kalastusmatkallaan Iso- Lamujärveen 30.9.1955, kahta viikkoa ennen 50- vuotispäiviään.

Vastoin toivomustaan Piippolan suuri mies haudattiin Piippolan kirkkopuistoon. Korpelaisen metsän reunaan jäivät Pentin ja hänen vaimonsa Ailin sinne valmiiksi raahaamat hautakiviksi tarkoitetut luonnonkivet.

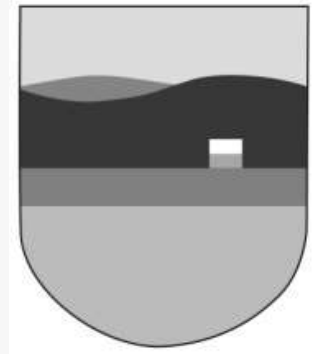


Korpelainen hämmöittää taustalla, metsän reunassa Pentti Haanpään ja hänen puolisonsa valitsemat hautakivet. Hautaaminen Iso-Lamujärven maisemiin ei kuitenkaan ollut mahdollista.

Teksti ja kuvat: Tarja Lehtola

ENNAKKOTIEDOTE:

Vatasten sukuseura ry



Sukujuhla ja sukukokous

lauantaina 17.9.2016

Helsingissä

Kokoushotelli Sofiassa.

Sofia on Suomen ortodoksisen kulttuurikeskuksen säätiön omistama kokoushotelli ja kulttuurikeskus. Se sijaitsee Helsingin Vuosaarissa (Kallvikinniementie 35) kauniilla paikalla männikköisellä harjulla meren rannalla. www.sofia.fi

Varaathan aikaa sukulaisten ja ystävien tapaamiseen, materiaaleihin ja paikkaan tutustumiseen!

Ennen varsinaista ohjelmaa on mahdollisuus osallistua ”Rennosti Vataset” –kurssille, jossa tutustutaan sukulaisiin rentoutuksen, leikin ja improvisaation avulla sekä opitaan aistimista ja luottamusta. Kurssin ohjaa sukututkijamme Tuula Kinnunen, kesto kaksi tuntia. Kurssin hinta on 10 €.

Sofiassa on mahdollista yöpyä hintaan 44 €/henkilö/2hh. Hinta sisältää aamupalan.



Kuva: Aino Kurvinen

Lisää juhlasta ensi kevään lehdessä



Tarja Hukan lähettämä kuva henkilötodistuksesta vuodelta 1940.

Vatasten sukuseuran kotisivut: www.vataset.org

Vatasten sukuseuran Facebook-ryhmä:
<https://www.facebook.com/groups/vatastensukuseura/>

MITÄ ENEMMÄN TUNNET

Elämän pituutta ei tule mitata vuosien mukaan. Ihmisen elämää tulee mitata sen mukaan, mitä hän on tehnyt ja tuntenut sen kestäessä.

Mitä enemmän hän suorittaa hyödyllistä, mitä enemmän hän ajattelee ja tuntee, sitä enemmän hän elää. Siellä missä olet, siellä minne jäät, toimita mitä voit ja iloitse nykyhetkestä.

-Goethe

Köyhän emännän lakkahillo

2 kg porkkanoita
 1 kg karviaisia
 1 kg sokeria
 (1 tl kanelia)

Kuori ja keitä porkkanat. Soseuta porkkanat ja puhdistetut karviaiset. Lisää sokeri. Keitä puoli tuntia miedolla lämmöllä. Halutessasi lisää kaneli. Kuori vahto ja purkita.

Ohjeen antoi käyttöömmme Liisa Vatanen Tuupovaarasta.

Suvussa tapahtuu:

Ajasta iäisyyteen:

Sirkka Liisa Heikkinen o.s. Vatanen, 12.3.1922 - 6.3.2015

Leena Kokkonen kirjoitti:

Aika jätti tätini, sukumme vanhimman
(melkein 93 vuotias).

Hän lähti ns. saappaat jalassa. Oli aamulla ollut normaalia väsyneempi, mutta ylös noustuaan tiskannut astiat perästään tietämättä, että lähtö on jo tunnin päässä. Ihana lähtö riutumatta.

Hän oli toiminnan ihminen, etsinyt itselleen kuolinilmoituksen värssyn.

*Olen siirtynyt vain rauhaan lempeään,
silti teidän olen, lähellenne jään.
Tallentakaa menneen parhaat muistot,
muiden olla antakaa,
kuin ennen voimissani te minut muistakaa.*



Sisarukset Sirkkan 90 –vuotispäivillä: Viljo Vatanen, Irja Taskinen ja Sirkka Heikkinen.

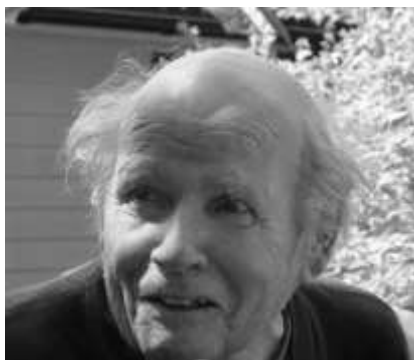
Arvo Sulo Antero Vatanen, 11.12.1939 - 23.8.2015

Kuvat: Outi Liinamaa, Sanoma OY



Sukuseura onnittelee:

**Yrjö Vatanen
Ruotsissa,
90 vuotta
26.7.2015**



**Reino Vatanen
Alajärvellä,
85 vuotta
20.8.2015**



Onnea, Ville!

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö on 27.8.2015 ylentänyt kadetti Ville Vatasen luutnantiksi ja nimittänyt hänet virkaan panssariprikaatiin. Juhlapäivä alkoi seppeleen laskulla Hietaniemessä, mistä siirryttiin presidentin linnaan. Vastaylennettyjen luutnanttien, maanpuolustuskorkeakoulun ja omaisten juhla oli HY:n juhlasalissa, missä jaettiin todistukset, miekat ja stipendit. Ilmatorjuntasäätiö palkitsi kadetti Ville Vatasen pronssisella plakaatilla parhaasta opintomenestyksestä 99. kadettikurssin ilmatorjuntaopintosuunnalla. Lisäksi luutnantti Ville Vatanen sai stipendin kiitettävästä lopputyöstä. Luutnanttien ilta jatkui vapaammassa merkeissä Maanpuolustuskorkeakoululla Santahaminassa. Päivän juhlissa olivat mukana ylpeät vanhemmat ja tyttöystävä.

Kuvat: Jouko Vatanen



Vastaylennetty luutnantti, sotatieteiden kandidaatti Ville Vatanen, Villen tyttöystävä Marjaana Hulkko, Villen vanhemmat Tarja ja Reijo Vatanen sekä Marjaanan vanhemmat Timo ja Marja Hulkko.

Vataset ovat Tohmajärven Vatasia. Reijon isä, Paavo, kulki Tohmajärveltä Harluun ja sieltä Konnevedelle.

Yhteystiedot

Vatasten sukuseuran

puheenjohtaja:

Kyösti Vatanen
Kehtovaarantie 157
82170 Uskali
puh 0500 234815
vatanenk@gmail.com

Sukututkimus ja sukuseuran

varapuheenjohtaja:

Jukka Hirvonen
Rautionkatu 21 C 19
55910 Imatra
puh 050 4636710
hirvoju2@gmail.com

Sihteeri:

Matti Koponen
Pekkalankatu 28
83500 Outokumpu
puh 040 5690491
matteus.koponen@gmail.com

Hallituksen jäsenet:

Tarja Hukka
Riihiniementie 8 a
82430 Puhos
puh 050 5407597
tarja.hukka@hotmail.com

Liisa Koponen
Pekkalankatu 28
83500 Outokumpu
puh 040 5459472
liisa.koponen@outlook.com

Anneli Saarinen
Kauratie 32
21610 Kirjala
puh 050 3651402
m.annelisaarinen@gmail.com
myös: **sukututkimus**

Pekka K. Vatanen
Huosiovaarantie 71
82730 Tuupovaara
puh 045 3231883
pekka.k.vatanen@viestilinja.fi

Maija Väänänen
Sopentie 197
82600 Tohmajärvi
puh 050 5307613
maivaana@suomi24.fi

Sukututkimus:

Anja Saura
Mäntytie 21 B 19
00270 Helsinki
puh 040 7313719
anja.saura@gmail.com

Elsa Kaipio
Vanha Littoistentie 10 b 9
20660 Littoinen
puh 040 7667014
kaipiot@luukku.com

Tuula Kinnunen
Vanha Turuntie 2 H,
02710 Espoo,
puh 050 3261906
tuuliss@kolumbus.fi

Seija Hankosen peukalo todellakin vihertää ja puutarha onkin yksi hänen rakkaimmista harrastuksistaan.

Kun Hankoset luopuivat kesämökistään, puoliso Tapani rakensi Seijalle pienen huvimajan, jossa saa lueskella rauhassa.



OP Tuupovaara





In memoriam

Arvo Vatanen 1939 - 2015

Tohmajärven Valkeavaaran sukuhaaraan kuulunut Arvo Vatanen oli tunnetuimpia Vatasia. Hänen isovanhempansa olivat 1930-luvulla muuttaneet Tohmajärveltä lähelle Sortavalaa Harluun, jossa Arvo syntyi. Arvon isä Arvo Einari kaatui talvisodassa, ja äiti Fanny avioitui Tauno Niskasen kanssa ja muutti perheineen Sonkajärvelle.

Arvosta tuli valokuvaaja, taidegraafikko ja tietokirjailija. Hän suunnitteli yrityksille ja yhteisöille logoja ja käyntikortteja, kuvitti kirjoja, opetti eri oppilaitoksissa ja suunnitteli lahjatavaroita. Näistä Finnkoni-puuhevonen on hyväksytty tavaramerkkirekisteriin mallisuojujattuna. Hän on kirjoittanut ja toimittanut useita kirjoja: runoteoksen, kaksi omasta elämästä kertovaa dokumenttiromaania, kaksi Viipuri-aiheista teosta ja laajan graafisen suunnittelun kehitystä käsittelevän Suomalainen design, jota hän itse piti tärkeimpänä kirjanaan. Romaanissaan Kertokaa se hänelle Arvo osoitti kirjailijankykynsä, tämä dokumenttiromaani on taidokkaasti ja mielenkiintoisesti kirjoitettu.

Arvon muisto elää Vatasten suvun keskuudessa hänen suunnittelemansa sukuseuramme logon kautta. Logo on kaunis ja kuvaa osuvasti maanviljelijäsuvun luonnetta. Arvon omin sanoin:

*Jos saan sanoa, niin on se pelkkä logo köyhä kortin kuvitukseksi.
Kun kartonkia rupeaa painamaan, niin kortissa olisi kuvana Vatasten
alkuasutus-seutuun natsaava: maisema-, pelto-rypsimaisema-, järvi-,
kallio-, kaislaranta -kuva. Teemalla: luja kuin kallio, sitkeä kuin kataja...
Se voisi ilmetä pelkkänä ajatuksena, tai se voisi olla tekstinä.*

Arvo tunnettiin luovana, persoonallisena, värikkään räiskyvänä ihmisenä ja huumori oli aina mukana hänen elämässään. Sukuseuralle lähettämiensä viestien allekirjoitus on kuvaavaa Arvon persoonalle:

*Arvo, Fannin ja Arvon ainoa poika
Arvo Arvonpoika Vatanen*

Matti Koponen